

## מראי מקומות - ראש השנה

### כג:

#### א. זו פומבדיתא

כתב הערוך לנה, שהיא עיר על גבול בבל. ומה שלא פירש רב יוסף כפשוטו, שמדבר על כל בבל, היינו משום שאי אפשר שיראה כל מדינת בבל כמדורת אש, שאפילו אם כל אחד נוטל אבוקה בידו, אין לראות זאת למרחוק (ועל פי זה הקשו על הרע"ב שפירש שכל הגולה היא בני בבל, והתוספות יום טוב ציין לדברי הגמרא, וכאן מפורש לכאורה להיפך [ואולי כוונתו לומר, שהם מבני בבל, להוציא מדינה אחרת].

#### ב. כמה הוה להו תלתין ותרתיין והא האידנא טובא הוה

פירש השפת אמת, שלדברי רב שבית בלתיין היא בירם, נמצא שמירושלים לבירם הם שלושים ושתים פרסאות, ועל זה הקשו שהם יותר, אבל לא היתה כוונת הגמרא להוכיח שמירושלים לסוף ארץ ישראל הם רק שלושים ושתים, שאם כן היה מקשה ממה שידוע שכל ארץ ישראל היא ארבע מאות פרסה. ועוד, שאם זו היא קושיית הגמרא, מהו התירוץ, שהרי אדרבה אם ארץ הצבי היא כשישראל עליה, היא צריכה להיות יותר גדולה. אלא ודאי שלא עשו שלוחי בית דין את המשואות בכל ארץ ישראל, אלא רק במקומות אלו, ומאלו המקומות ראו שאר העירות, ועלו כל אחד לגגו.

#### ג. ולשם כל העדים מתכנסין

פירש רש"י, שהיו מתכנסין שם ביום השבת. אבל התוספות יום טוב כתב, שמדברי הרמב"ם משמע שחולק וסובר שאף בחול היו מתכנסין שם כדי לבדוק. וכתב הערוך לנר שאף שהפשטות היא כהרמב"ם, לא רצה רש"י לפרש כן, משום שאם כן קשה, מהי שאילת הגמרא האם נקרא בית יזק מלשון צער, הלא כיון שבימות החול אינו לשון צער, לכאורה פשוט שאינו לשון צער.

#### ד. וסעודות גדולות עושין להן

בשו"ת נודע ביהודה (אה"ע סי' כ"ט) הביא מכאן ראיה שהפסול של נוטל שכר להעיד אינו אלא קנס מדרבנן. ולכאורה הביאור הוא, שאם הוא פסול דאורייתא, לא יוכלו אלו האוכלים בסעודה להעיד על החודש, אבל כיון שאינו אלא פסול דרבנן, הם אמרו והם אמרו, ובזה לא גזרו.

#### ה. התקין רבן גמליאל הזקן שיהו מהלכין אלפים אמה

פירש הריטב"א (נדפס בכ"ב) שכיון שבאו ברשות, עשאוהו כאילו קנה כאן שביתה, ומשלך נתנו לך, לפי שאיסור תחומין הוא רק דרבנן.

#### ו. דלמא תרתי הוה עבדי בהו

פירש השפתי חכמים, דהיינו שמא לעולם בית יזק הוא, שהיה להם צער על שהיו שם כאסור בזיקין, ואין זזין משם כל היום, אלא כדי להקל עליהן קצת הצער הזה, עשו להם סעודות גדולות, ועל ידי זה יעבור היום.

#### ז. אם אמר לפני החמה לא אמר כלום

העיר הטורי אבן, שלא ביארה המשנה על שום אחד מן הבדיקות מהי התשובה הנכונה. וביאר שלא פירשו על לצפונה או לדרומה, משום שפעמים זה הנכון ופעמים זה הנכון. וכן בכמה גבוה, אין שיעור לדבר, רק שלא יהא הכחשה בין העדים. וכן בכמה היה רחב, אין שיעור לדבר.

#### ח. אמר אביי פגימתה לפני החמה או לאחר החמה

לכאורה תמוה, שהרי זוהי שאילת המשנה 'לאין היה נוטה', ומה עדיף בזה ממה שהקשו לעיל. ותירץ התוספות הרא"ש שלאין היה נוטה היינו כלפי מעלה או כלפי מטה. אבל רש"י שבמשנתנו לא פירש כן, אלא פירש 'לאין היה נוטה' היינו לצד צפון או לצד דרום, ואם כן חוזרת הקושיא למקומה, שפגימתה לפני החמה וכו' היינו לאין היה נוטה.

וכתב הטורי אבן, שאף שמהשאלה לאין היה נוטה היה משמע גם אם פגימתה לפני החמה או לאחריה, מכל מקום היו מרבים בבדיקות כל מה שאפשר. ומה שהקשתה הגמרא היינו לפני החמה היינו לצפונה, זהו משום שהוא ממש דבר אחד.

#### ט. מאי דכתיב המשל ופחד עמו עושה שלום במרומו וכו'

פירש המהרש"א, שדרשת הגמרא היא כך, ש'המשל ופחד עמו' נאמר על מה שאמרו שלא ראתה חמה פגימתה של הקשת, שאם היתה רואה, היו אומרים הגויים שיש ממשלה ופחד לחמה לזרוק חץ חס ושלום. ו'עושה שלום במרומו' הוא על שלא ראתה חמה פגימתה של לבנה, שלא תחלש דעתה בפני החמה על שנתמעטה בשבילה.